

Ecologische toetsing ruimtelijke ontwikkeling Havenstraat Tuil

Toetsing van mogelijke effecten van stikstofdepositie op Natura
2000-gebieden in het kader van de Omgevingswet

Uitgevoerd door:

Tuitert Natuuronderzoek

Opdrachtgever: Ad-Fontem

Projectnummer en versie: AT/2025/27.01 Versie D4	Status: Definitief
Auteur: D. Tuitert	Rapportdatum: 27-01-2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
2	Wettelijk kader.....	4
2.1	Omgevingswet (Natura 2000 activiteit)	4
2.2	Jurisprudentie beoordeling stikstofeffecten.....	4
3	Afbakening Natura 2000-gebieden.....	6
3.1	Natura 2000-gebieden	6
4	Natura 2000-gebied Rijntakken	7
4.1	Gebiedsbeschrijving.....	7
4.2	Begrenzing en oppervlakte	8
4.3	Relevante instandhoudingsdoelen.....	10
5	Effecten en toetsing.....	11
5.1	Afbakening	11
5.2	Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen	11
5.3	Gebiedspecifieke ecologische beoordeling.....	12
5.3.1	Leefgebieden van soorten.....	12
5.3.2	Habitattypen	16
5.4	Cumulatie	18
6	Conclusie.....	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor een perceel aan de Havenstraat in Tuil is een project ontwikkeld. De initiatiefnemer is voornemens om een appartementengebouw te bouwen, waarin 16 appartementen worden gerealiseerd. De appartementen zullen qua woonoppervlakte variëren tussen 83 m² en 200 m². Op deze locatie bevinden zich nu braakliggende gronden, waardoor niet gesloopt hoeft te worden. De ontwikkeling heeft betrekking op het perceel dat kadastraal bekend staat als gemeente Haaften sectie M nummer 859. De projectlocatie ligt aan de rand van de kern Tuil. Ten noorden van het gebied bevinden zich woningen. Zuidelijk van het gebied bevinden zich enkele kantoorgebouwen. Het project heeft een doorlooptijd van ongeveer een jaar (240 werkdagen).

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen wordt stikstof (NO_x) uitgestoten, zoals bij de verbranding van fossiele brandstof, welke kan neerslaan in kwetsbare natuur. Door Ad-Fontem is hiervoor een stikstofberekening uit gevoerd. Uit de stikstofberekening blijkt dat sprake is van een toename aan stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Rijntakken. In voorliggende ecologische beoordeling wordt getoetst of de berekende toename aan stikstofdepositie significante gevolgen kan hebben voor het betreffende Natura 2000-gebied.

Figuur 1: Globale ligging van het projectgebied (blauw omlijnd).

1.2 Doel

Doel van voorliggende toetsing is om te bepalen of het voorgenomen project significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Indien dit het geval is, dan is voor het voorgenomen project een omgevingsvergunning op grond van artikel 5.1, eerste lid onder e, van de Omgevingswet noodzakelijk. Wanneer uit de ecologische beoordeling blijkt dat significante gevolgen op voorhand met zekerheid zijn uitgesloten, dan kan het voorgenomen project worden uitgevoerd zonder omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit.

2 Wettelijk kader

2.1 Omgevingswet (Natura 2000 activiteit)

De bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) in Nederland is geregeld in de Omgevingswet. Projecten of projecten die significante gevolgen kunnen voor deze beschermde gebieden, zijn in beginsel (zonder vergunning) niet toegestaan. De verbodsbepalingen uit de Omgevingswet ten aanzien van Natura 2000-gebieden staan in artikel 5.1, eerste lid, sub e, van de Omgevingswet. Daarin is aangegeven dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een Natura 2000 activiteit te verrichten. Een Natura 2000-activiteit is een: *Activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.*

Kern van de Natura 2000 toetsing zijn de instandhoudingsdoelstellingen die per Natura 2000-gebied zijn geformuleerd. Een project of project mag er niet toe leiden dat de instandhoudingsdoelstellingen niet meer gehaald (kunnen) worden. Dan is sprake van significante gevolgen. Naast directe effecten (bijv. ruimtebeslag), dient ook gekeken te worden naar indirecte effecten als gevolg van externe werking (bijv. door geluid, licht en stikstofdepositie). De eerste stap in de toetsing is vaak een voortoets, waarin wordt getoetst of significante gevolgen voor Natura 2000-gebied op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Als significante gevolgen in de voortoets niet op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten, dan is een passende beoordeling noodzakelijk. In dat geval is voor een project een vergunning noodzakelijk op grond van artikel 5.1 van de Omgevingswet.

2.2 Jurisprudentie beoordeling stikstofeffecten

Recent heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State enkele uitspraken gedaan over stikstofdepositie, waarbij met name de uitspraken inzake het Porthos-project (ECLI:NL:RVS:2023:3129) en de VIA-15 (ECLI:NL:RVS:2024:951) relevant zijn voor de vraag op welke wijze de effecten van een voorgenomen project beoordeeld moeten worden voor wat betreft het aspect stikstofdepositie. De Afdeling geeft aan dat het enkele feit dat de KDW in de huidige situatie wordt overschreden niet maakt dat een passende beoordeling zonder meer noodzakelijk is en dat niet met een voortoets volstaan kan worden. De Afdeling sluit niet uit dat de tijdelijkheid van stikstofdeposities in sommige gevallen de conclusie kan rechtvaardigen dat uitgesloten is dat een project of project significante gevolgen heeft. Daarbij is van belang in hoeverre en op welke termijn een gebied die deposities kan opvangen. Als een gebied maar een klein opvangend vermogen heeft, is het mogelijk dat tijdelijke deposities toch structureel doorwerken en wel significante gevolgen kunnen hebben, maar als een gebied die tijdelijke toename wel kan opvangen, zijn significante gevolgen wellicht uitgesloten.

Volgens de Afdeling moet bij elk nieuw project of project dat leidt tot een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden een voortoets gemaakt worden waarbij een ecologische analyse moet worden gegeven van die gevolgen in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het betreffende Natura 2000-gebied, ook als het gaat om een tijdelijke en beperkte toename. Daarbij zal voor de relevante Natura 2000-gebieden moeten worden onderzocht hoe de staat van de instandhouding op dat moment is. De effecten van de stikstofdeposities die al hebben plaatsgevonden, zullen zich daarin vertalen.

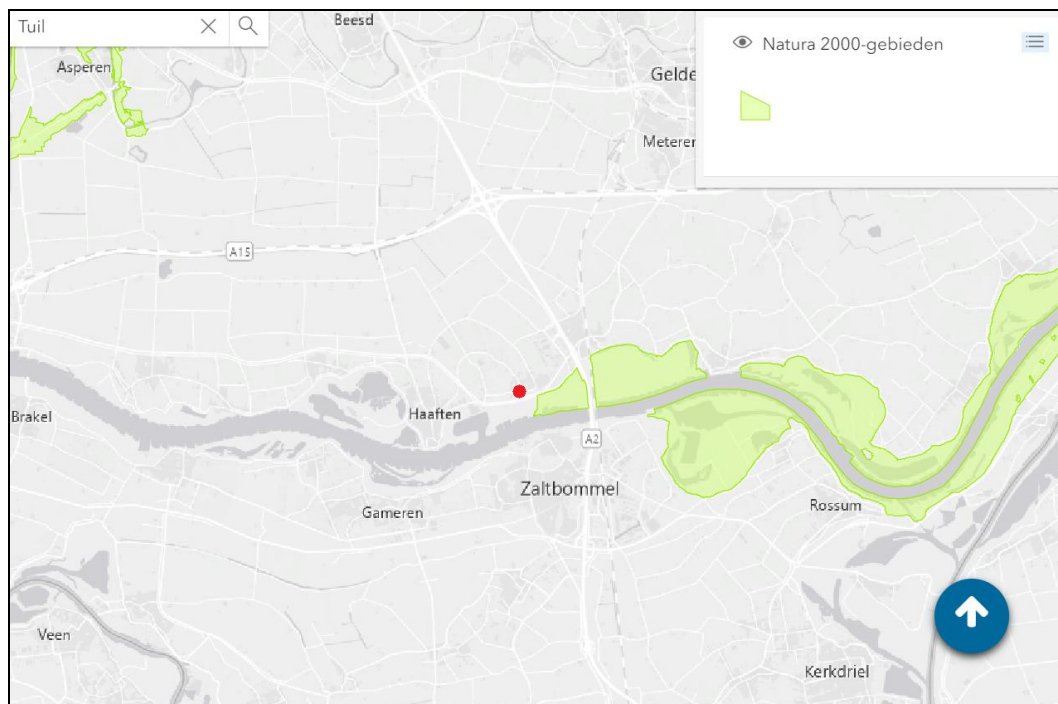
In de VIA-15 uitspraak wordt door de Raad van State bevestigd dat het in het algemeen niet zo is dat elke (geringe) toename van de stikstofdepositie steeds de natuurlijke kenmerken van een gebied zal aantasten, ook niet als de KDW wordt overschreden. De KDW is geen absolute grenswaarde voor het bepalen van de gunstige staat van instandhouding. Als sprake is van een (geringe) toename van de stikstofdepositie op reeds

overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000-gebied, dan dienen de gevolgen van die toename te worden beoordeeld. Dat geldt voor ieder afzonderlijk project of project. Niet voor elke toename van stikstofdepositie geldt de verplichting om een passende beoordeling te maken. Wanneer uit een voortoets blijkt dat een voorgenomen project of project geen merkbaar effect heeft op de kwaliteit van kwalificerende habitattypen, dan kunnen significante gevolgen op voorhand met zekerheid worden uitgesloten. De effecten van de stikstofdeposities die al hebben plaatsgevonden, zullen zich volgens de Afdeling vertalen in de beoordeling van de huidige staat van instandhouding van het betreffende habitat. Deze effecten kunnen niet worden toegerekend aan een specifiek project of project dat nog moet worden uitgevoerd.

3 Afbakening Natura 2000-gebieden

3.1 Natura 2000-gebieden

Het projectgebied ligt niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied, maar ligt wel op korte afstand (ca. 175 meter) van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Op onderstaande figuur is de ligging van het projectgebied ten opzichte van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Rijntakken weergegeven.

Figuur 3.1: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken (lichtgroen) ten opzichte van het projectgebied (rode stip). Bron: Aeries Calculator.

Andere Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstand van het projectgebied. Op andere Natura 2000-gebieden zijn geen toenames aan stikstofdepositie berekend als gevolg van het voorgenomen project met Aeries Calculator. Significante gevolgen voor deze Natura 2000-gebieden kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

4 Natura 2000-gebied Rijntakken

4.1 Gebiedsbeschrijving

Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, de aanliggende oeverwallen en de uiterwaarden. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. Het landschap is ontstaan in een periode dat de rivier een veel groter deel van de waterafvoer verzorgde en de monding nog een echte delta was. De IJssel neemt in perioden van hoge afvoer 1/6 deel van de Rijnaflow voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de NederRijn. Gedurende het winterhalfjaar kunnen grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd raken. De overstromingsduur en -frequentie variëren sterk van jaar tot jaar. Er zijn grote verschillen in het buitendijkse gebied, verschillen in hoogteligging, afwisseling tussen smalle en brede delen en tussen dichte kleinschalige en grote open delen. Plaatselijk treedt grondwater uit en monden beken uit in het IJsseldal. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Bij Arnhem en Dieren snijdt de rivier de stuwwal van de Veluwe aan. Tot aan Olst zijn in het verleden brede meanders (kronkelwaarden) gevormd. In het middendeel stroomt de rivier tussen relatief smalle, hoog gelegen uiterwaarden. Bij Zalk, in het benedendeel, krijgt de rivier een breder bed dat bij Kampen overgaat in een kleine delta. Dit jong gebied is gevormd na de Romeinse tijd en voor de afsluiting van het IJsselmeer. Tussen Dieren en Wijhe liggen veel landgoederen met daarbij behorende oude verkavelingspatronen, heggen en bossen. Het landschap van het noordelijkste deel is open en wordt gekenmerkt door grasland. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. In reliëfrijke delen komt plaatselijk hardhoutoibos voor. De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: - de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstrooms langs de Rijn in het zuiden; - de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden; - de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen.

Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn bestaat uit de uiterwaarden van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Neder-Rijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnaflow voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen. De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. De uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes, moerasgebiedjes, ontgrondingsgaten en geïsoleerde oude riviertakken. De rivierbedding heeft een breedte van 200 tot 250 meter. Het winterbed varieert in breedte van 500 meter bij Rhenen tot maximaal twee kilometer bij Amerongen. Karakteristiek voor dit gebied is de overgang van het rivierenlandschap naar de hogere gronden: de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Enkele voorbeelden zijn de Blauwe Kamer onder aan de Grebbeberg, de Elster buitenwaarden die grenst aan Projecttage Willem III en de Amerongse Bovenpolder aan de voet van de Amerongse Berg. Op deze overgangen komen restanten van hardhoutoibossen voor. Door kwel vanuit de rivier en vanuit de hogere gronden kan het water in poelen en plassen in de uiterwaarden van goede kwaliteit zijn. De Amerongse Bovenpolder is een relatief hooggelegen uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhooilanden voorkomen. Het is een geaccidenteerd terrein met hoge, droge ruggen en vochtige laagten die incidenteel geïnundeerd worden.

Het deelgebied Gelderse Poort is het begin van de Rijndelta, de Rijn stroomt hier door een stuwwal Nederland binnen. Het is een rivierenlandschap met veel gradiënten tussen de Duitse grens en de steden Arnhem en Nijmegen. Het gebied ontstond rond 10.000 voor Christus toen de Rijn een loop koos ten zuiden van het Montferland en de stuwwal tussen Montferland en Nijmegen doorbrak. Delen van het gebied, waaronder het Rijn-

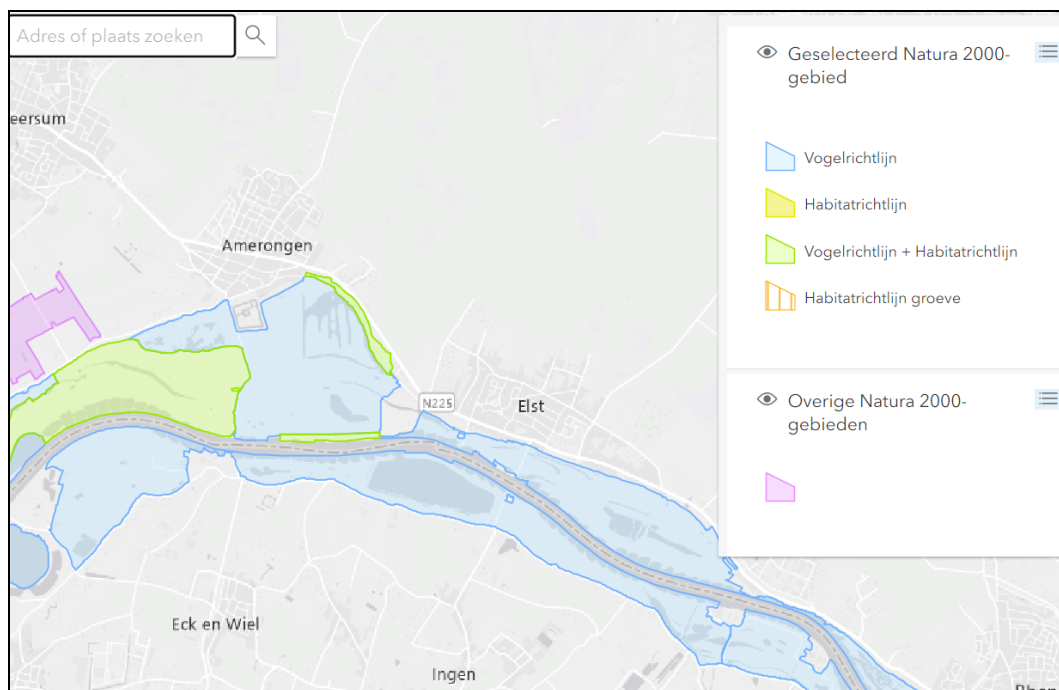
strangengebied, ontvangen vanuit de restanten van de stuwwal kwelwater. Het gebied maakt deel uit van het grensoverschrijdende gebied Gelderse Poort. Het vormt, met de IJssel, een ecologische verbinding tussen natuurgebieden in Duitsland, de Randmeren en de moerasgebieden van Noordwest Overijssel en Friesland en de Neder-Rijn en Waal een verbinding tussen deze Duitse gebieden en de delta. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. Het rivierenlandschap bestaat uit hoogdynamische gebieden in het winterbed van de rivier en laagdynamische moerasachtige strangen binnendijs. In perioden met hoge afvoer moet al het Rijnwater via de vertakkingen in Rijn, via Pannerdens Kanaal en Waal worden afgevoerd. Met name in perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. In de uiterwaarden bevinden zich gevarieerde natuurgebieden als de Bemmelse Waard, de Gendtse Waard, de Oude Waal en de Millingerwaard (langs de Waal), en de Lobberdense Waard en de Huissense Waarden (langs de Rijn). In de splitsing van Rijn en Waal ligt de Klompenwaard. De uiterwaarden zijn breed, er komen, zandafzettingen op de oever en uitgravingen tot (diep) water voor. Ze bestaan grotendeels uit open water, moerassen, ruigten, wilgenbos en diverse typen grasland. Op hooggelegen stroomruggen en oeverwallen komen stroomdalgraslanden, glanshaverhooilanden en lokaal ook hardhoutoibossen voor. Binnendijs liggen de Oude Rijnstrangen ten oosten van het Pannerdensch Kanaal die bestaan uit een complex van gedeeltelijk verlande stroombeddingen en meanderrichels van de Rijn. In het reliëfrijke landschap liggen graslanden, akkers, (moeras)bosjes, moerassen, rietvelden en open water. Het gemaal Kandia, gebouwd in 1968, verminderde de doorstroming en verlaagde het waterpeil. De sedimentatie van slib nam daardoor toe. De fluctuatie in waterstanden nam daardoor sterk af en sommige strangen vielen droog. Een ander binnendijsgebied is Groenlanden ten oosten van Nijmegen met een soortgelijke variatie in vegetatiestructuren en dalende grondwaterpeilen. Het binnendijsse polderlandschap bestaat voornamelijk uit graslanden, akkers, kleine waterlopen, rietlanden en moerasbos; ook hier bevinden zich enkele oude rivierlopen en tichelterreinen.

Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvatten het winterbed van de Waal en daarmee alle uiterwaardgebieden aan de noord- en de zuidoever van de Waal van Nijmegen tot aan Zaltbommel. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Waal moet in perioden met hoge rivierafvoer twee derde van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen en is daarmee de grootste vrijafstromende Rijntak. Het is ook de meest dynamische riviertak van het Rijnsysteem. In perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. Het rivierenlandschap bestaat uit een breed, voornamelijk laaggelegen, hoogdynamisch winterbed. De reliëfrijke uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, bosjes, bomenrijen, moerasgebiedjes en geïsoleerde oude riviertakken (strangen en geulen). Veel uiterwaarden zijn vergraven voor zand en/of kleiwinning. In het westelijk deel van het gebied liggen de Rijswaard en de Kil van Hurwenen met oude riviermeanders, aangrenzende oeverlanden en stroomruggen. Daarnaast liggen er enkele grote plassen, die ontstaan zijn door zand- en kleiwinning. Deze uiterwaarden bevatten soortenrijke glanshaverhooilanden, stroomdalgraslanden en open water, waar deels verlanding plaatsvindt.

4.2 Begrenzing en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 23.000 ha, waarvan ongeveer 8.350 ha zowel Vogel- als Habitatrichtlijngebied is. Het bestaat uit de deelgebieden Uiterwaarden IJssel, Uiterwaarden Nederrijn, Gelderse Poort en Uiterwaarden Waal. Het zomerbed van de rivieren maakt met uitzondering van de meeste kribvakken geen onderdeel van het aangewezen gebied. Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat de meeste uiterwaarden van het winterbed van de IJssel tussen Westervoort (bij Arnhem) en het Ketelmeer. Het omvat ook het Keteldiep en het Kattendiep tot aan het Ketelmeer. Aan de westzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit met name Koningspleij (deels), IJsseloordtsche Polder, Velperwaarden, Rhedense Broek, Havikerwaard (deels), Brum-

mensche Waarden, Cortenoever, Tichelbeekse Waarden, Rammelwaard, Nijenbeker Klei, Wilpsche Klei, Bolwerksweide, Ossenwaard, Terwolder Dorpenwaarden, Welsumer Waarden, Oenerwaarden, Veessenwaarden, Vorchterwaarden, Marlerwaarden, Hoenwaard, Gelderdijsche Waard, Berlinckswellen, Zalkerbosch e.o., De Welle, Onderdijsche Waard en Ketelpolder. Aan de oostzijde (rechteroever) betreft dit met name Hondbroeksche Pleij (deels), IJsseldijkwaard, Koppenwaard, Rhederlaag, Vaalwaard, Fraterwaard, De Grind, Olburgsewaard, Spaensweerd, Bronkhorster Waarden, Stokebrandswaard, De Mars, Rijsselsche Waarden, Middelwaard, Ravenswaarden, Epse Waarden, Teugse en Veenoordkolken, Deventer Waard, Keizers- en Stobbenwaarden, Hengforder Waarden, Olsterwaarden, Duursche Waarden, Wijher Buitenwaarden, Herxerwaarden, Tichelgaten Windesheim, Herculose Waarden, Oldeneler Waarden, Schellerwaarden, Engelse Werk, Vreugderijkerwaard, Koppelerwaard, Scherenwelle, De Naters en Pijpers-taart. Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn omvat een groot deel van het winterbed van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Doorwerthsche Waarden (deels), Renkumse benedenwaarden, Bovenste polder onder Wageningen, Rhenensche Buitenwaarden (incl. Blauwe Kamer), Palmerswaard, Elster Buitenwaarden, Amerongse Bovenpolder, Domswaard, Lunenburger Waard, Waarden van Gravenbol. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit Randwijksche Uiterwaarden, Schoutenwaard, Wolfswaard, Manuswaard/ De Spees, Middelwaard, Tollewaard, Ingensche Waarden, Maukriksche en Eksche Waarden en Rijswijksche Buitenpolder. Het deelgebied Gelderse Poort omvat buiten- en binnendijkse gebieden langs de Rijn (tussen Spijk en Arnhem) en langs de Waal (tot Nijmegen). Dit betreft langs de Rijn (en Pannerdensch Kanaal) met name de Bijenwaard, Erfkamerlingschap, De Bijland/ Oude Waal, Geitenwaard, Lobberdensche Waard, Pannerdensche Buitenwaard, Pannerdensche Waard, Oude Rijnstrangen, Roswaard, Angerensche en Doornenburgsche Buitenpolder, Huissensche Waarden, Loowaard-Kandia, Middenwaard, Hondbroeksche Pleij, Koningspleij. Langs de Waal betreft het met name Klompenwaard, Gendtsche Polder, Bemmelsche Waarden, Lentsche Waarden, Millingerwaard, Kekerdomsche Waard, Erlecomse Waard, Ooijse Graaf, Groenlanden en Buiten-Ooij (Stadswaard, Oude Waal). Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvat de uiterwaarden van de Waal tussen Nijmegen (spoorbrug) en Zaltbommel. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Oosterhoutsche Waarden, Loenensche Buitenpolder, Wolferensche Waard, Hiensche Uiterwaarden, Ochtensche Buitenpolder (Gouverneur-sche Polder), IJzendoorn (buitendijks), Willemspolder, Kleine Willemspolder, Passewaaij, Stiftsche Uiterwaarden, Heesseltsche Middenplaat, Heesseltsche Uiterwaarden, Hurwenensche Uiterwaarden, Rijswaard en Kerkenwaard. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit de Beuningsche Uiterwaarden (Moespotsche Waard), Ewijk-sche Waard, Winssensche Waarden, Afferdensche en Deestsche Waarden, Drutensche Waarden, Wamelsche Uiterwaarden, Dreumelsche Waard, De Kop, Rossumsche Waard en Hurwenensche Uiterwaarden.

Figuur 4.2: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken ter plaatse van Elst.

4.3 Relevante instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is aangewezen op grond van zowel de Habitatrictlijn als de Vogelrichtlijn. Voor het gebied zijn daarom instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Uit de stikstofberekeningen blijkt dat sprake is van een toename aan stikstofdepositie op habitatype H6510A Glanshaverhooilanden en leefgebieden Lg02 Geïsoleerde meander en petgat voor bittervoorn en kamsalamander en Lg11 Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied voor kwartelkoning en watersnip. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitatype en de soorten bittervoorn, kamsalamander, kwartelkoning en watersnip weergegeven.

Tabel 4.3: Instandhoudingsdoelstellingen kwartelkoning Natura 2000-gebied Rijntakken

Habitatype	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
H6510A Glanshaverhooilanden	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	n.v.t.
Habitatsoort	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
Bittervoorn	Behoud	Behoud	Behoud	n.v.t.
Kamsalamander	Uitbreiding	Verbetering	Uitbreiding	n.v.t.
Vogelsoort	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
Kwartelkoning	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	160
Watersnip	Behoud	Behoud	n.v.t.	17

5 Effecten en toetsing

5.1 Afbakening

Door Ad-Fontem is een stikstofberekening uitgevoerd met het rekenprogramma Aeries Calculator. Daarbij zijn de ontwikkelfase en de gebruiksfase van het voorgenomen project doorgerekend. Uit de stikstofberekening blijkt dat als gevolg van het voorgenomen project sprake is van een beperkte toename aan stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Rijntakken.

Tabel 5.1: Berekende stikstofdepositie van het voorgenomen project in de ontwikkelfase

Tab. 0.12: Berekend stikstofdepotie van het voorgenoemen project in de ontwikkelase					
Depositieverdeling		Markers	Habitattypen		
Habitattypen en maximale belasting			Berekend	KDW (mol	Grootste toename (mol N/
			(ha gekarteerd)	N/ha/jr)	ha/jr)
Rijntakken					
Lg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied		1,39	1.357,00	0,02
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)		1,05	1.357,00	0,01
Lg02	Geïsoleerde meander en petgat		0,48	2.143,00	0,01

Tabel 5.2: Berekende stikstofdepositie van het voorgenomen project in de gebruiksfase

Tabel 0.12: Berekende stikstofdepositie van het voorgenoemde project in de gebruikslase					
Depositieverdeling		Markers	Habitattypen		
Habitattypen en maximale belasting		Berekend (ha gekarteerd)	KDW (mol N/ha/jr)	Grootste toename (mol N/	
Rijntakken					
Lg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	1,39	1.357,00	0,02	
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	1,05	1.357,00	0,01	
Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	0,48	2.143,00	0,01	

5.2 Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen

In de meeste habitattypen functioneert een stikstofkringloop waarin veel grotere hoeveelheden stikstof circuleren, veelal duizenden kilo's per hectare per jaar. Onverstoorde, natuurlijke achtergronddeposities liggen in de orde van 1 tot 5 kilogram/ha/jr, overeenkomend met 71 tot 357 mol/ha/jr. Ook binnen deze verhoogde achtergronddepositie is het mogelijk om verschillende habitattypen in stand te houden. Dat blijkt wel uit het feit dat in sommige gevallen de kwaliteit van een stikstofgevoelig habitatype goed is, ondanks een (forse) overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) door de achtergronddepositie. De geringe projectbijdrage heeft geen merkbaar effect op deze totale stikstofkringloop en dus ook niet op de kwaliteit van het betreffende habitatype.

Op alle Natura 2000-gebieden in Nederland vindt als gevolg van natuurlijke en door mensen beïnvloede oorzaken stikstofdepositie plaats. Deze achtergronddepositie varieert tussen circa 700 en 4.000 mol N/ha/jr, afhankelijk van de locatie. De huidige trend is dat de stikstofdepositie sinds 1990 aan het dalen is van ongeveer 2.600 mol N/ha/jr naar gemiddeld 1.600 mol N/ha/jr. Deze trend is echter in de recente jaren afgevlakt, waarvoor

regionaal soms nog altijd sprake is van een overschrijding van de KDW optreedt. Hoewel er sprake is van een langjarige trend waarbij de emissies en achtergronddeposities dalen, variëren de achtergronddeposities op een specifieke locatie van jaar tot jaar. Dit heeft met name te maken met jaarlijkse verschillen in weersomstandigheden (temperatuur, windrichting en hoeveelheid neerslag). Door meteorologische omstandigheden kunnen van jaar tot jaar variaties in de depositie optreden in de ordegrootte van 10%¹. Dit kunnen dus jaarlijkse verschillen zijn in de ordegrootte van 70 tot 400 mol N/ha/jr. Een toename in depositie van 0,1 mol N/ha/jr bedraagt ongeveer 0,005% van de hoogste achtergronddepositie in Nederland. Een eenmalige dosis van 0,1 is daarom relatief gezien zeer gering, zowel ten aanzien van de nauwkeurigheid waarmee de achtergronddeposities zijn vastgesteld, als de hoogte van deze deposities over lange termijnen.

Directe schade aan individuele projecten, en daarmee aan vegetatietypen en habitattypen en/of leefgebieden van soorten als gevolg van dergelijke kleine en tijdelijke deposities zijn met zekerheid uitgesloten. De huidige concentraties van NH₃, NO_x en SO₂ zijn in Nederland namelijk zo laag dat directe toxische schade aan projecten (bijna) niet meer voorkomt. Dit effectmechanisme ten aanzien van atmosferische depositie van stikstof speelt daarom in Nederland geen rol.²

Dergelijke kleine, tijdelijke depositietoenames leiden eveneens niet tot een significante toename van de hoeveelheid stikstof in de project, gerelateerd aan de hoeveelheid die een project nodig heeft om te groeien. Een eenmalige depositie van 0,1 mol N/ha/jr komt overeen ca. 0,005% van de jaarlijks benodigde hoeveelheid stikstof voor natuurlijke habitats.³ Ook wanneer deze dosis volledig ter beschikking komt aan de vegetatie (dus het uitspoelen van stikstof niet mee beschouwend), leidt dit niet tot meetbare veranderingen in groeisnelheid van individuele projecten, en daarmee tot veranderingen in concurrentiepositie. Daardoor ontstaan geen meetbare verschuivingen in de verhouding waarmee individuele soorten in de vegetatie voorkomen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een eenmalige kleine depositietoename van 0,1 mol/ha/jr of minder op een locatie waar de KDW wordt overschreden de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden niet meetbaar aantast.

5.3 Gebiedspecifieke ecologische beoordeling

5.3.1 Leefgebieden van soorten

Afbakening

De berekende toename aan stikstofdepositie doet zich voor op Lg02 Geïsoleerde meander en petgat, Lg08 Nat matig voedselrijk grasland en Lg11 Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied. In de Pas-gebiedsanalyse voor de Rijntakken is aangegeven voor welke stikstofgevoelige kwalificerende soorten Lg02 en Lg11 leefgebied vormt:

- Lg02: Bittervoorn en kamsalamander
- Lg11: Kwartelkoning en watersnip

Uit de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat de soorten bittervoorn en kamsalamander geen knelpunten ten aanzien van stikstofdepositie kennen in de Rijntakken. Op basis van informatie uit Aeries Monitor over de stikstofdepositie per leefgebiedtype kan geconcludeerd worden dat binnen het Natura 2000-gebied Rijntakken de KDW in Lg02 Geïsoleer-

¹ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0189-vermestende-depositie>.

² Effecten van stikstofdepositie via effecten op de projectten/vegetatie kunnen zijn: koeler en vochtiger microklimaat, afname kwantiteit en kwaliteit voedselprojectten, afname kwaliteit voedselprojectten, afname bloemdichtheid, afname beschikbaarheid gastheer, afname nestgelegenheid of afname prooibeschikbaarheid.

³ Tolkamp, G.W., C.A. van den Berg, G.J. Nabuurs & A.F. Olsthoorn, 2006. Kwantificering van beschikbare biomassa voor bioenergie uit Staatsbosbeheerterreinen. Alterra, Wageningen. Alterra-rapport 1380.

de meander en petgat niet wordt overschreden. Significante gevolgen voor deze habitatsoorten als gevolg van stikstofdepositie kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

De KDW voor leefgebied Lg11 voor kwartelkoning en watersnip wordt plaatselijk wel overschreden in het Natura 2000-gebied Rijntakken. De KDW van Lg11 bedraagt 1.357 mol N/ha/jr. Van de 13 hexagonen met een projecteffect, hebben er 7 een achtergronddepositie < 1.357 mol N/ha/jr. De overige 6 hexagonen met een projecteffect hebben een achtergronddepositie variërend tussen de 1.357 en 1.603 mol N/ha/jr en dus gelijk aan of hoger dan de KDW van Lg11. Effecten van het voorgenomen project op potentieel leefgebied van kwartelkoning en watersnip worden nader beschouwd in voorliggende ecologische beoordeling.

Kwartelkoning

Uit de stikstofberekening blijkt dat het voorgenomen project zowel in de aanlegfase als de gebruiksfase leidt tot een beperkte toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,02 mol N/ha/jr op het leefgebied Lg11 van de kwartelkoning. Het betreft in totaal 13 hexagonen binnen Lg11 met een berekend projecteffect. In 7 van deze hexagonen geldt dat de achtergronddepositie varieert tussen 1.305 en 1.334 mol N/ha/jr en daarmee (ruim) onder de KDW van 1.357 mol N/ha/jr ligt. In deze hexagonen is geen sprake van significante gevolgen voor de kwalificerende broedvogelsoort kwartelkoning. Voor de overige 6 hexagonen met een projecteffect geldt dat de achtergronddepositie met 1.357 – 1.603 mol N/ha/jr gelijk is aan de KDW of daarboven ligt. Op deze overbelaste hexagonen is sprake van een projecteffect van 0,02 mol N/ha/jr (2 hexagonen) en 0,01 mol N/ha/jr (4 hexagonen).

Het instandhoudingsdoel voor de kwartelkoning betreft uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor een doelaantal van 160 broedparen. Dit doelaantal wordt de laatste jaren niet gehaald, met gemiddeld 6 broedpaar in de afgelopen 5 telseizoenen (www.sovon.nl/gebieden), maar dit houdt met name verband met het beperkte huidige areaal aan extensief beheerd hooiland (en speciaal hooiland dat ook in augustus niet gemaaid wordt). Uit de PAS-gebiedsanalyse en de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken blijkt dat het areaal extensief beheerd hooiland en het maaischema in hoge mate bepalend zijn voor de populatieomvang van de soort. Omdat de doelstellingen incidenteel wel gehaald worden, lijkt de draagkracht van het gebied op zichzelf voldoende, alhoewel de Ecologische Autoriteit in reactie op de Natuurdoelanalyse aangeeft dat dit nader onderbouwd dient te worden:

Kwartelkoning en watersnip zijn in de NDA opgenomen omdat een deel van hun leefgebied gevoelig kan zijn voor hoge stikstofdepositie. Open structuurrijke, kruidenrijke graslanden kunnen te dicht worden. Beide soorten komen echter ook in zeer voedselrijke graslanden of natte en vochtige kruidenvegetaties voor. De NDA constateert dat er een tekort is aan het oppervlak leefgebied, maar dat door aangepast beheer de verslechtering van het leefgebied te stoppen is. De NDA onderkent onvoldoende dat de schaal en omvang van het aanbod van de juiste typen graslanden/zeggenmoerassen een hoofdknelpunt is. Uit een SOVON rapport²⁷ in opdracht van de provincie blijkt dat het aanbod aan geschikte graslanden voor de kwartelkoning te klein en te versnipperd is, en de grasgroei te vroeg op gang komt. De in het rapport voorgestelde maatregelen zijn niet in de NDA geconcretiseerd. Voor de watersnip is het aanbod aan laagdynamische vloedvlaktes (voor watersnip) te beperkt. Een visie op het noodzakelijk aanbod en de ligging van de leefgebieden voor beide soorten is nodig.

Het huidige reactieve beheer (maaien uitstellen als er een kwartelkoning is vastgesteld) is onvoldoende om leefgebied te bieden voor kwartelkoningen. Een goed leefgebied voor de kwartelkoning kan alleen hersteld worden als overgestapt wordt van een reactief naar pro-actief graslandbeheer met een integrale visie voor het optimaliseren van het aanbod aan geschikt leefgebied in de hele Rijntakken. Dat moeten grote robuuste eenheden zijn

verspreid over het gehele rivierengebied zodat de connectiviteit voor de populatie optimaal wordt.

Een overmaat aan stikstofdepositie resulteert in vermesting en kan daardoor leiden tot verruiging van de vegetatie. Vermoed wordt dat kwartelkoning hinder kan ondervinden van een overmaat aan stikstofdepositie, vanwege het feit dat toevoer van stikstof in natte graslanden leidt tot een verhoogde productie van vooral hoge grassoorten. Wanneer de vegetatie te hoog en te dicht wordt, kan dit uiteindelijk ongeschikt worden als leefgebied voor de kwartelkoning. Daarnaast kan verruiging de beschikbaarheid van prooidieren voor de kwartelkoning verminderen in voedselarme tot matig voedselrijke vochtige graslanden. Uit een SOVON rapport⁴ in opdracht van de provincie blijkt echter ook dat kwartelkoning voorkomt in zeer voedselrijke graslanden of natte en vochtige kruidenvegetaties, waaruit kan worden afgeleid dat stikstofdepositie een ondergeschikte rol speelt bij de geschiktheid van graslanden in de Rijntakken als leefgebied voor de soort.

Als gevolg van het voorgenomen project is slechts zeer lokaal (in 6 overbelaste hexagonalen) sprake van een toename aan stikstofdepositie op actueel leefgebied van de kwartelkoning. Het projecteffect op 2 van deze hexagonalen bedraagt maximaal 0,02 mol N/ha/jr, op de overige 4 hexagonalen is de maximale toename berekend op 0,01 mol N/ha/jr op in totaal 0,5 ha aan leefgebied van de soort.

Een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,02 mol N/ha/jr leidt niet tot een zodanige verruiging of vergrassing van het leefgebied dat dit een merkbaar effect heeft op de kwaliteit daarvan voor de kwartelkoning. Van een zodanige verdichting van de vegetatie of een afname van beschikbaarheid van prooidieren dat dit uiteindelijk ongeschikt wordt als leefgebied voor de kwartelkoning is geen sprake. De berekende verwaarloosbare stikstoftoename doet zich bovendien voor op een heel klein deel (0,5 ha) van het totaal aan leefgebied van de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken (2.292,3 ha).

Omdat het voorgenomen project er niet toe leidt dat er een merkbare verandering van de omvang en/of kwaliteit van actueel leefgebied van de kwartelkoning optreedt, kunnen significante gevolgen voor de kwalificerende broedvogelsoort kwartelkoning op voorhand met zekerheid worden uitgesloten. Ook de uitbreidingsopgave voor de kwartelkoning in het Natura 2000-gebied Rijntakken kan ondanks het voorgenomen project nog altijd gehaald worden. Er is geen sprake van een toename aan stikstofdepositie op zoekgebied voor uitbreiding van het leefgebied van de kwartelkoning. Het voorgenomen project heeft dus geen invloed op de omvang en/of kwaliteit van zoekgebieden voor uitbreiding van het leefgebied van de kwartelkoning. Bovendien vormt een maximale depositie van 0,02 mol N/ha/jr geen belemmering voor het creëren van nieuw leefgebied voor de kwartelkoning. Door middel van op de soort afgestemd maaibeheer kan ook in overbelaste gebieden eenvoudig nieuw leefgebied voor de soort worden gecreëerd. Daarom zijn er volgens de Natuurdoelanalyse ook geen herstelmaatregelen voor de kwartelkoning nodig, maar dient op kwartelkoning afgestemd maaibeheer te worden toegepast in gebieden waar uitbreiding van het leefgebied van de kwartelkoning moet plaatsvinden. Dit wordt bevestigd in het SOVON-rapport over herstel van kwartelkoning in de Rijntakken:

Het in de NDA aangehaalde SOVON-rapport laat zien dat kwartelkoningen kunnen terugkeren als broedvogels in de Rijntakken als het beheer erop wordt aangepast en het leefgebied dus voordat de soort zich vestigt geschikt wordt gemaakt:

- *De soort kan broeden in meerdere graslandtypen. Voor de 160 benodigde territoria is ongeveer 7-13% van de totale oppervlakte van Rijntakken noodzakelijk. Dit*

⁴ Koffijberg K., Schoppers J., van Els P. & Sierdsema H. 2021. Herstelplan leefgebied voor de Kwartelkoning in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Sovon-rapport 2021/54. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

oppervlakte moet voor de kwartelkoning bestaan uit graslanden die tot en met eind augustus ongemoeid worden gelaten zodat twee legsels grootgebracht kunnen worden.

- *Voor een duurzaam aanbod aan geschikt leefgebied moeten daarbij grote aaneengesloten blokken van vele honderden hectares aanwezig zijn in meerdere uiterwaarden, blijkt uit de SOVON-analyse.*

Geconcludeerd wordt dat het voorgenomen project geen significante gevolgen heeft voor de kwalificerende vogelsoort kwartelkoning en er niet aan in de weg staat dat de uitbreidingsopgave voor de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken kan worden gerealiseerd. Stikstofdepositie speelt een ondergeschikte rol bij de uitbreidingsopgave voor de soort. Er moeten grote aaneengesloten blokken van vele honderden hectares aan graslanden in meerdere uiterwaarden zijn die tot en met eind augustus ongemoeid worden gelaten. Het voorgenomen project heeft hier geen invloed op. Significante gevolgen voor de soort kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

Watersnip

Uit de stikstofberekening blijkt dat het voorgenomen project zowel in de aanlegfase als de gebruiksfase leidt tot een beperkte toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,02 mol N/ha/jr op het leefgebied Lg11 van de watersnip. Het betreft in totaal 13 hexagonen binnen Lg11 met een berekend projecteffect. In 7 van deze hexagonen geldt dat de achtergronddepositie varieert tussen 1.305 en 1.334 mol N/ha/jr en daarmee (ruim) onder de KDW van 1.357 mol N/ha/jr ligt. In deze hexagonen is geen sprake van significante gevolgen voor de kwalificerende broedvogelsoort watersnip. Voor de overige 6 hexagonen met een projecteffect geldt dat de achtergronddepositie met 1.357 – 1.603 mol N/ha/jr gelijk is aan de KDW of daarboven ligt. Op deze overbelaste hexagonen is sprake van een projecteffect van 0,02 mol N/ha/jr (2 hexagonen) en 0,01 mol N/ha/jr (4 hexagonen).

Het instandhoudingsdoel voor de watersnip betreft behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied voor een doelaantal van 17 broedparen. Dit doelaantal wordt de laatste jaren niet gehaald, met gemiddeld 4 broedpaar in de afgelopen 5 telseizoenen (www.sovon.nl/gebieden). In de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken is aangegeven dat stikstof voor de watersnip geen drukfactor van betekenis is. De zeer negatieve trend van de watersnip in de Rijntakken van de laatste jaren heeft de stand van de soort beneden de instandhoudingsdoelstelling van 17 broedparen gebracht. Deze afname heeft mogelijk ook te maken met ontwikkelingen in het volledige Europese leefgebied van de soort. Vestiging van de soort is sterk afhankelijk van goede inrichting en beheer van extensief gebruikte natte graslanden. Stikstofdepositie speelt daarbij een ondergeschikte rol, alhoewel de Ecologische Autoriteit in reactie op de Natuurdoelanalyse aangeeft dat dit nader onderbouwd dient te worden:

Kwartelkoning en watersnip zijn in de NDA opgenomen omdat een deel van hun leefgebied gevoelig kan zijn voor hoge stikstofdepositie. Open structuurrijke, kruidenrijke graslanden kunnen te dicht worden. Beide soorten komen echter ook in zeer voedselrijke graslanden of natte en vochtige kruidenvegetaties voor. De NDA constateert dat er een tekort is aan het oppervlak leefgebied, maar dat door aangepast beheer de verslechtering van het leefgebied te stoppen is. De NDA onderkent onvoldoende dat de schaal en omvang van het aanbod van de juiste typen graslanden/zeggenmoerassen een hoofdknelpunt is. Voor de watersnip is het aanbod aan laagdynamische vloedvlaktes (voor watersnip) te beperkt. Een visie op het noodzakelijk aanbod en de ligging van de leefgebieden voor beide soorten is nodig.

Als gevolg van het voorgenomen project is slechts zeer lokaal (in 6 overbelaste hexagonen) sprake van een toename aan stikstofdepositie op leefgebied van de watersnip (Lg11). Het projecteffect op 2 van deze hexagonen bedraagt maximaal 0,02 mol N/ha/jr, op de overige 4 hexagonen is de maximale toename berekend op 0,01 mol N/ha/jr op in

totaal 0,5 ha aan leefgebied van de soort. Een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie op een heel klein deel (0,5 ha) van het totaal aan leefgebied van de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken (2.292,3 ha) leidt niet tot een zodanige verruiging of vergrassing van het leefgebied dat dit een merkbaar effect heeft op de kwaliteit daarvan voor de watersnip. Ter plaatse van het leefgebied Lg11 is bovendien geen sprake van laagdynamische vloedvlaktes, die volgende de Ecologische Autoriteit belangrijk zijn als leefgebied voor de watersnip. Het betreft droog grasland dat feitelijk maar in beperkte mate geschikt leefgebied vormt voor de watersnip. Omdat het voorgenomen project er niet toe leidt dat er een merkbare verandering van de omvang en/of kwaliteit van actueel leefgebied van de watersnip optreedt, kunnen significante gevolgen voor de kwalificerende broedvogelsoort watersnip op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

Geconcludeerd wordt dat het voorgenomen project geen significante gevolgen heeft voor de kwalificerende vogelsoort watersnip. Significante gevolgen voor de soort kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

5.3.2 *Habitattypen*

H6510A Glanshaverhooiland

Voor de ontwikkelfase is een beperkte toename aan stikstofdepositie berekend van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op twee hexagonen met H6510A Glanshaverhooiland. Het instandhoudingsdoel voor dit habitatype in het Natura 2000-gebied Rijntakken is uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit. De KDW van het habitatype wordt ter plaatse van het projecteffect deels overschreden. Het hexagon met een projecteffect dat volledig binnen H6510A valt heeft een achtergronddepositie van 1.298 mol N/ha/jr en ligt daarmee ruim onder de KDW van H6510A van 1.357 mol N/ha/jr. Het hexagon met een projecteffect dat maar voor een heel klein deel binnen H6510A valt heeft een achtergronddepositie van 1.371 mol N/ha/jr en ligt daarmee net boven de KDW van H6510A van 1.357 mol N/ha/jr.

Uit de PAS-gebiedsanalyse en de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken blijkt dat het habitatype in Rijntakken een sterk negatieve trend in oppervlak en een negatieve trend in kwaliteit kent, hoewel lokaal ook positieve trends in kwaliteit waarneembaar zijn als gevolg van gericht beheer.

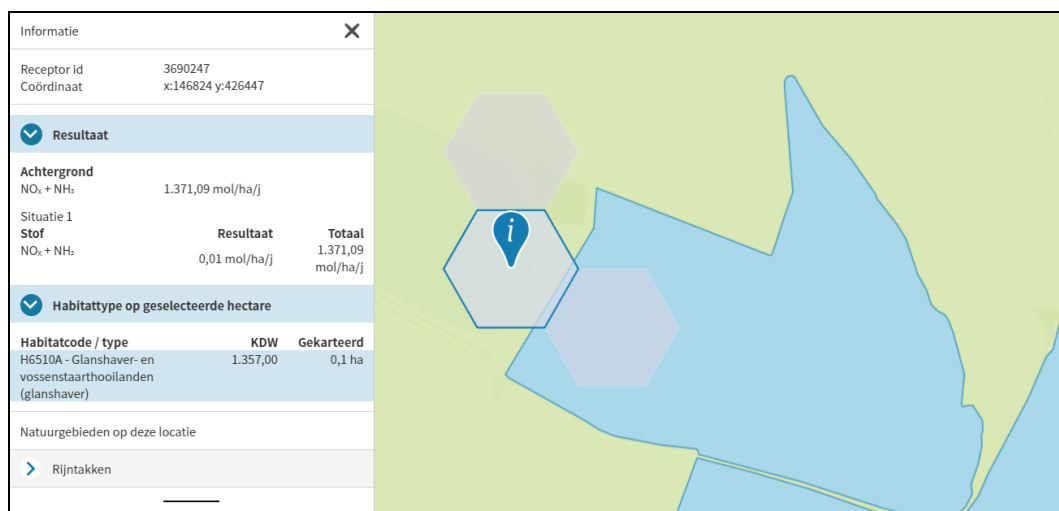
Stikstofdepositie kan in glanshaverhooilanden leiden tot zowel verzuring als vermessing. Glanshaverhooilanden zijn systemen die zonder bufferende processen van nature verzuuren. Verhoogde stikstofdepositie leidt tot een verhoogde verzuringssnelheid van deze systemen. Dit wordt nog versterkt doordat natuurlijke regulerende processen (dynamiek en grondwaterinvloed) niet meer voorkomen. Met name de glanshaverhooilanden die op kalkarme tot kalkloze gronden met een zwakke buffering voorkomen, blijken gevoelig voor verzuring. Kwaliteitsverlies door vermessing komt vooral tot uiting door een toename van stikstofindicerende soorten en een verschuiving naar voedselrijkere associaties. Vergrassing en verstruweling treden op en de vegetatie verruigt en wordt eenvormiger op veel plaatsen. Hoewel stikstofdepositie hierbij waarschijnlijk een rol speelt, is het niet bekend hoe groot die invloed is in relatie tot veranderingen in frequentie van overstroming, nutriënten in het sediment, grondgebruik en beheer.

Voor glanshaverhooilanden zijn korte termijn herstelmaatregelen opgenomen in het eerste Natura 2000 Beheerplan, die noodzakelijk zijn om de negatieve trends te keren. Verreweg de belangrijkste maatregel om op korte termijn te zorgen voor het stoppen van verdere achteruitgang is consequent hooilandbeheer in bestaande glanshaverhooilanden, gericht op herstel van de nutriëntenbalans die past bij glanshaverhooilanden (maatregel M13). Volgens de Ecologische Autoriteit, in reactie op de Natuurdoelanalyse, is het goed mogelijk om de kwaliteit van glanshaverhooilanden in de Rijntakken te verbeteren:

Voor de glanshaverhooilanden geldt dat ze ontstaan zijn door het hooien (=maaïen en afvoeren) van de vegetatie. Dit is voor glanshaverhooilanden het noodzakelijke beheer. Er liggen veel kansen voor verbetering van het beheer van de hooilanden. Glanshaverhooilanden in de Rijntakken worden tweemaal per jaar gehooïd. Met dit beheer worden goed ontwikkelde situaties in stand gehouden en wordt voldoende biomassa en stikstof afgevoerd. In schralere terreinen met een goed ontwikkelde vegetatie kan volstaan worden met éénmaal per jaar hooien, al dan niet met nabeweiding. Als blijkt dat deze laatste terreinen verruigen als gevolg van stikstofdepositie is het mogelijk om de beheersintensiteit te verhogen. Dit kan door ofwel na te beweiden als dat nog niet gebeurt, ofwel een tweede maal te hooien.

De potentiële effectiviteit van consequent maaibeheer is groot en de responstijd is kort. Dit kan lokaal ook leiden tot ontwikkeling van nieuwe locaties met glanshaverhooiland. Bij uitvoering van alle maatregelen in het Beheerplan zal uiteindelijk een areaal van 350-450 ha glanshaverhooiland in de Rijntakken worden versterkt c.q. ontwikkeld. De kwaliteit van deze graslanden zal verder verbeteren omdat ze liggen op plaatsen waar er enige invloed van de rivier is, er een gericht beheer plaatsvindt en de effecten van stikstofdepositie, voor zover deze nog aan de orde zijn, nihil zijn. De beschikbare maatregelen voor ontwikkeling en herstel van glanshaverhooilanden volgens de herstelstrategie hebben naar verwachting een grote effectiviteit. Het is daarmee waarschijnlijk dat deze maatregelen verdere verslechtering voorkomen, en leiden tot de ten doel gestelde uitbreiding en kwaliteitsverbetering, alhoewel de Ecologische Autoriteit in reactie op de Natuurdoelanalyse aangeeft dat dit wel nader onderbouwd dient te worden.

Als gevolg van het voorgenomen project is sprake van een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op slechts een klein deel (0,1 ha) van de randzone van 1 hexagon waar de KDW wordt overschreden door de achtergronddepositie binnen het totaal aan H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken (209,3 ha).

Figuur 5.3.2: Overbelast hexagon (blauw omlijnd) met een projecteffect binnen habitattype H6510A (blauwe kleur).

Stikstofdepositie is niet het belangrijkste knelpunt voor glanshaverhooilanden en bij een goed maaibeheer gericht op consequente hooilandbeheer zijn de effecten van stikstofdepositie op de kwaliteit beperkt, wat ook blijkt uit de overwegend positieve trend van zowel de omvang als de kwaliteit (structuur) van glanshaverhooilanden in de Rijntakken op plekken waar goed maaibeheer plaatsvindt. Een dergelijke beperkte toename aan stikstofdepositie (0,01 mol N/ha/jr) leidt op zichzelf niet tot een merkbare verandering van de kwaliteit van het habitattype. Er treedt bij een dergelijke verwaarloosbaar kleine stikstof-

toename geen zodanige verruiging of verandering is soortensamenstelling op dat dit van invloed kan zijn op de kwaliteit van de glanshaverhooilanden (zie paragraaf 5.2). Als gevolg van het voorgenomen project is derhalve geen sprake van een merkbare verandering van de omvang en/of kwaliteit van H6510A Glanshaverhooilanden.

Voor het habitatype is een uitbreidingsopgave geformuleerd waarmee rekening gehouden moet worden. Geschikte locaties voor uitbreiding van H6510A zijn op de habitattypenkaart als zoekgebied (ZGH6510A) weergegeven. Uit de stikstofberekeningen blijkt dat het voorgenomen project geen invloed heeft op zoekgebieden voor uitbreiding van H6510A. Het voorgenomen project staat er dus niet aan in de weg dat uitbreiding van de omvang van H6510A kan worden gerealiseerd in het Natura 2000-gebied Rijntakken.

Verbetering van de kwaliteit van H6510A is voorzien door middel van op hooiland gericht consequent maaibeheer op plekken waar H6510A voorkomt. Een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van 0,01 mol N/ha/jr op maar 0,1 ha aan H6510A heeft geen invloed op de voorgenomen herstelmaatregelen uit het Natura 2000 Beheerplan voor verbetering van de kwaliteit van het habitatype. Met het toepassen van op hooiland gericht consequent maaibeheer wordt een veelvoud aan stikstofdepositie uit het systeem gehaald. Dit blijkt ook uit het feit dat er bij goed maaibeheer een goede kwaliteit van H6510A gehaald kan worden in het Natura 2000-gebied Rijntakken, ook op plekken waar de KDW wordt overschreden door de achtergronddepositie, zo blijkt uit de Natuurdoelanalyse. Het voorgenomen project staat dus niet aan de invulling van de verbeteropgave in de weg.

Geconcludeerd wordt dat een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van 0,01 mol N/ha/jr op een heel klein deel (0,1 ha) van het totaal aan oppervlakte van H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken met zekerheid niet leidt tot significante gevolgen voor het betreffende habitatype.

5.4 Cumulatie

In de rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) wordt aangegeven wat er in de cumulatietoets wel/niet betrokken hoeft te worden. Zo hoeft niet gekeken te worden naar activiteiten die in het verleden zijn vergund en al zijn of worden uitgevoerd⁵ Ook bij 'intern salderen' hoeft volgens de ABRvS niet naar cumulatie gekeken te worden.⁶ Onzekere toekomstige gebeurtenissen kunnen bij de beoordeling van cumulatieve effecten buiten beschouwing blijven. Dat betekent dat met andere projecten waarvoor een Wnb vergunning is vereist maar die nog niet is verleend geen rekening hoeft te worden gehouden.⁷ De gedachte hierachter is dat in afwachting van een besluit op een aanvraag voor een Wnb vergunning doorgaans niet zeker is of, en zo ja, met welke voorschriften de vergunning verleend zal worden. En bij de toetsing van bijvoorbeeld bestemmingsprojecten mag de cumulatieve toets volgens de ABRvS ook achterwege worden gelaten.⁸

Bij een project is van belang om te kijken naar mogelijke cumulatieve effecten met reeds Wnb-vergunde, maar nog niet (volledig) uitgevoerde projecten. Voor het voorgenomen project geldt dat dat uit de effectbeoordeling blijkt dat het projecteffect dermate in omvang beperkt is, dat geen sprake is van een in ecologische zin merkbare verandering in de kwaliteit van de betreffende habitattypen. Van een significant effect door cumulatie met eventuele andere projecten kan dan ook nooit sprake zijn.

⁵ ABRvS, 7 oktober 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3111, r.o. 3.2; ABRvS 16 april 2014, nr. 201304768, r.o. 38.2.

⁶ ABRvS, 20 januari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:71, r.o. 9.8.

⁷ ABRvS 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312.

⁸ ABRvS 4 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:683 (bestemmingsproject Wijk aan Zee/Beverwijk), r.o. 15.4.

Uit gegevens over verleende natuurvergunningen van de provincie Gelderland via coördinatiegelderland.nl blijkt dat in de nabijheid van het plangebied in 2021 twee natuurvergunningen zijn verleend voor de dijkversterkingsprojecten Gorinchem – Waardenburg (GoWa) en Tiel – Waardenburg (TiWa). Beide dijkversterkingsprojecten hebben in de aanlegfase stikstofeffecten op het Natura 2000-gebied Rijntakken. Voor beide projecten geldt volgens de natuurvergunningen dat stikstofeffecten op het Natura 2000-gebied Rijntakken (op H6210 Stroomdalgraslanden en H6510A Glanshaverhooilanden) vanuit de ADC-toets worden gecompenseerd middels de aanleg van nieuwe stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden. Dat betekent dat er per saldo geen sprake is van verlies aan omvang of kwaliteit van kwalificerende habitats in de Rijntakken als gevolg van deze dijkversterkingsprojecten. Cumulatie met deze dijkversterkingsprojecten is daarom niet relevant. Verder zijn er bij een zoektocht via het openbare online platform officiële bekendmakingen.nl geen natuurvergunningen gevonden voor projecten die gelijktijdig met de aanleg van het voorgenomen project worden uitgevoerd en die een overlap hebben qua beïnvloedingsgebied met de hexagonen waarop het voorgenomen project een verwaarloosbare stikstoftoename heeft.

Geconcludeerd wordt dat ook in combinatie met eventuele andere projecten of projecten geen sprake kan zijn van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken.

6 Conclusie

De voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot significante gevolgen voor het nabijgelegen Natura 2000-gebied Rijntakken of voor andere omliggende Natura 2000-gebieden i.r.t. het aspect stikstofdepositie.

Als gevolg van het voorgenomen project is sprake van een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie (maximaal 0,02 mol N/ha/jr) plaats enkele overbelaste hexagonen binnen habitatype H6510A en leefgebied Lg11 voor de kwartelkoning en watersnip. Uit de ecologische beoordeling blijkt dat bij een dergelijke verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie geen sprake is van een zodanig merkbare verandering van de kwaliteit van habitattypen en/of leefgebieden van soorten, dat dit van invloed kan zijn op de omvang en verspreiding van vegetaties en populaties. Ook uitbreiding van het betreffende habitatype en leefgebied van de kwartelkoning waarvoor een uitbreidingsopgave geldt blijft mogelijk in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Significante gevolgen voor het betreffende kwalificerende habitatype en leefgebied van de kwartelkoning en watersnip kunnen op voorhand met zekerheid worden uitgesloten, ook in combinatie met eventuele andere projecten. De voorgenomen ontwikkeling is niet in strijd met de bepalingen uit artikel 5.1 van de Omgevingswet. Het opstellen van een passende beoordeling is niet aan de orde. In dat geval hoeft er ook geen Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit te worden aangevraagd.

Literatuur

- Ad-Fontem 2024. Stikstofberekening 16 appartementen Tuil.
- Arcadis 2024. Handreiking kleine en tijdelijke stikstofdeposities; Bouwstenen voor ecologische beoordeling voor tijdelijke projecten en activiteiten: versie 2024, Rijkswaterstaat.
- Arcadis 2023. Natuurdoelanalyse Rijntakken (38).
- Ecologische Autoriteit 2024. Advies over de Natuurdoelanalyse Rijntakken, provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht.
- Provincie Gelderland 2017. PAS-gebiedsanalyse Rijntakken.
- Provincie Gelderland 2017. Natura 2000 Beheerplan Rijntakken.
- <https://www.calculator.aerius.nl/calculator>
- <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland>
- <http://coördinatiegelderland.nl/dijkversterkingen/dijkversterking+tiel+-+waardenburg/besluiten+dijkversterking+tiel+waardenburg/vergunning+wet+natuurbescherming/default.aspx>
- <https://terinzage.gralliantie.nl/vergunningen/vergunningen/natuurvergunningen/vergunning-wet-natuurbescherming-natura-2000>
- <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>